

UMEÅ UNIVERSITET

Självvärdering i samband med UKÄ-granskning av utbildning på forskarnivå inom litteraturvetenskap

Inom ramen för UKÄs utvärdering av utbildning på forskarnivå inom litteraturvetenskap har en självvärdering skrivits vid institutionen för kultur- och medievetenskaper och i enlighet med Umeå universitets handlägningsordning för externa utbildningsutvärderingar (FS 1.1-162-18) skall denna fastställas av fakultetsledningen.

Prodekan beslutar att

- fastställa självvärderingen för utbildning på forskarnivå inom litteraturvetenskap vid Umeå universitet

Bilaga

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar: Självvärdering litteraturvetenskap

Ärendet har beretts av forskningssamordnare Henrik Åström Elmersjö.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'T Molin'.

Torkel Molin
Prodekan

Expedieras till:
Ester Roos-Engstrand
Anders Öhman
Susanne Holst

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering forskarutbildning

Lärosäte: Umeå universitet
Forskarutbildningsämne: Litteraturvetenskap
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Bakgrundsinformation

Forskarutbildningen i litteraturvetenskap vid Institutionen för Kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.

Den första professuren i litteraturvetenskap i Sverige inrättades 1969 vid det nybildade Umeå universitet. Tidigare var den nationella ämnesbeteckningen litteraturhistoria med poetik. Professuren blev också startskottet för forskarutbildningen i litteraturvetenskap. Efter Tham-reformen 1998 minskade antalet doktorander betydligt. Med betydligt färre doktorander blev det svårare att ge undervisningsledda kurser inom forskarutbildningen. Detta kompenseras av att doktoranderna är anslutna till olika forskarskolor och att det från 2012 organiseras nationella undervisningskurser inom ämnet i framför allt äldre litteraturhistoria. Mot slutet av 1990-talet blev ämnet litteraturvetenskap del av en större institution, först tillsammans med nordiska språk och från 2008 en del av den stora institutionen för kultur- och medievetenskaper, där även etnologi, konstvetenskap, medie- och kommunikationsvetenskap och museologi ingår.

Som del av en större institutionsgemenskap är forskarutbildningen i litteraturvetenskap beroende av den större organisationsstrukturen samtidigt som ämnet i sig är relativt självständigt. Vid institutionen finns således ett doktorandråd som organiserar institutionens samtliga doktorander. Det finns även ett Forskarråd där doktoranderna är representerade. Forskarrådet behandlar årligen alla doktoranders individuella studieplaner och därutöver löpande frågor som rör forskarutbildningen generellt.

Kursdelen av forskarutbildningen i litteraturvetenskap består av 40 hp obligatoriska kurser för doktorsexamen och 22,5 hp obligatoriska kurser för licentiatexamen. Eftersom alla doktorander är anslutna till någon forskarskola och även dessa har obligatoriska kurser, finns möjligheten att i motsvarande omfattning reducera de obligatoriska litteraturvetenskapliga kurserna, förutom kurserna Litteraturvetenskaplig teori I (7,5 hp) och, såvida doktoranden har en inriktning mot litteraturdidaktik, Litteraturdidaktikens klassiker (7,5 hp). Förutom dessa kurser förväntas doktoranden även läsa valfria kurser om 20 eller 15 hp för doktorsexamen och 7,5 hp för licentiatexamen. Bland de valfria kurser doktoranden kan välja ingår även de nationella doktorandkurser som ges en gång per år organiserade av Nationella rådet för

forskarutbildning i litteraturvetenskap. Inom ämnet har vi ett högre seminarium varannan vecka där doktoranderna ventilerar kapitel ur sina avhandlingsarbeten. Doktoranderna medverkar regelbundet i de ämnesmöten där både frågor som rör forskarutbildningen och grundutbildningen diskuteras.

Förutom seminarier och kurser inom ämnet litteraturvetenskap deltar doktoranderna även i seminarier och kurser i någon av de tre forskarskolor som de är anslutna till. Är doktoranden anställd med fakultetsmedel är hen ansluten till den Humanistiska forskarskolan, samfinansieras doktoranden med den Genusvetenskapliga forskarskolan är hen ansluten till denna. Slutligen finns även forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området (FU) i de fall doktorandtjänsten är samfinansierad med Lärarhögskolan.

I nuläget är en av doktoranderna knuten till den Humanistiska forskarskolan (utvärderingen omfattar tre doktorander knutna till denna forskarskola, men av dessa har en nyligen disputerat och en har avslutat sin doktorandtjänst). För doktorander knutna till den Humanistiska forskarskolan ges numer ett obligatoriskt kurspaket på 10 hp, som består av dels en bred introducerande kurs ”Att utvecklas till forskare, 5 hp”, dels en i ”Projekt och projektledning, 2,5 hp” samt ”Karriärplanering och meritdokumentation, 2,5 hp”.

En av ämnets doktorander är i nuläget ansluten till Genusforskskolan. För de doktorander som är anslutna till Genusforskskolan gäller att hälften av det totala antalet kurspoäng ska ha en genusteoretisk inriktning. Inom ramen för Genusforskskolan ingår även alla doktorander i tvärvetenskapligt sammansatta seminariegrupper, ledda av en senior forskare. Grupperna ses 2-3 gånger per termin och följer med under hela forskarutbildningstiden. Genusforskskolan arrangerar därutöver forskningsinternat för alla doktorander en gång per termin.

De doktorander som är anslutna och samfinansierade av forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området (FU) – två av doktoranderna i litteraturvetenskap med litteraturdidaktisk inriktning är för tillfället anslutna – måste läsa följande obligatoriska kurser: Introduktion till det utbildningsvetenskapliga fältet (7,5 hp), Forskningsprocessens delar – del 1 (2,5 hp), Forskningsprocessens delar – del 2 (2,5 hp), Forskningsprocessens delar – del 3 (2,5 hp) och Teorier i utbildningsvetenskaplig forskning (7,5 hp), totalt 22,5 hp.

Genom åren har litteraturvetenskap vid Umeå universitet profilerat sig på en rad områden, bland annat teaterhistoria, pressforskning, 1800-talslitteratur, kvinnolitteratur, barn- och ungdomslitteratur och populärfiktion. Ett par av dessa profilområden finns ännu kvar, till exempel barn- och ungdomslitteratur, men har kompletterats med andra profilområden som genusaspekter på litteraturen, norrländsk litteratur och litteraturdidaktik.

Förutsättningar Personal

Bedömningsgrund:

Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga, pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens

Inom ämnet finns för närvarande fem tillsvidareanställda lärare, varav två är professorer och tre är docenter. Dessutom finns även en vikarierande lärare som är docent och en sedan flera år tjänstledig universitetslektor (uppdrag som rektor för lärarhögskolan). Antalet lärare har minskat det senaste året på grund av pensionsavgångar och att en lärare erhållit professur vid ett annat lärosäte. För närvarande pågår en anställningsprocess av en tillsvidareanställd lärare och på sikt räknar vi med att utlysa ytterligare minst en lektorstjänst. I fall där specifik ämneskompetens skulle saknas, eller där doktoranden uttrycker önskemål om en specifik ämneskompetens, anlitar vi handledare utifrån som besitter den efterfrågade kompetensen, antingen från andra institutioner inom universitetet, eller från andra lärosäten. För närvarande gäller detta två doktorander där vi anlitar externa bihandledare. Huvudhandledaren måste dock alltid vara anställd vid institutionen. Det ena fallet är en doktorand som har en ekokritisk/posthumanistisk inriktning på sitt avhandlingsarbete, där vi anlitar en docent från ett annat lärosäte med kompetens inom området som biträdande handledare. Vid anlitan av externa, biträdande handledare upprättas i enlighet med universitets generella regler ett kontrakt och timersättning utgår för den del av handledningstiden som det är frågan om.

För uppdraget får handledarna totalt 400 fakultetsfinansierade klocktimmar per doktorand. Dessa klocktimmar gäller under doktorandens fyra-åriga utbildning och fördelas, såvida inga särskilda omständigheter föreligger, enligt proportionerna 60 procent för huvudhandledare och 40 procent för bihandledare.

Det långsiktiga arbetet för att säkra att det finns tillräckliga handledarresurser även vid handledarbyten eller vid pensionsavgångar.

Handledarresurserna styrs av två faktorer: tilldelningssystemet och externa forskningsmedel. Anställda lektorer som erhåller forskningsmedel frigör utrymme för nyrekryteringar, vilket i sin tur ökar volymen av meriterade lärare som kan användas som handledarresurser. Under ett antal år har volymen inom grundutbildningen minskat, men 2016 inrättades Programmet för litteraturvetenskap och kreativt skrivande (kandidatnivå), vilket blivit en stor framgång och förstärkt behovet av nyrekryteringar. Litteraturvetenskap är även ett obligatoriskt ämne i svenskläro-utbildningen vid Lärarhögskolan. Från hösten 2019 kommer även det nyinrättade programmet för bibliotek och information att erbjuda sina studenter att läsa de två första terminerna av vårt program Litteraturvetenskap och kreativt skrivande. Prognosen är därför god vad gäller huvudområdets framtid och överlevnad inom grundutbildningen, vilket

naturligtvis är gynnsamt för tillgången på handledare. Ämnet har endast disputerade lärare anställda vilket gör att handledarsituationen är tillfredsställande.

Det har hittills inte varit några problem att bland ämnets personal hitta kompetenta handledare vid eventuella handledarbyten. Ibland har handledarbyte berott på behov av en speciell kompetens och då har institutionen rutiner för det. De senaste åren har handledarbyte endast förekommit en gång och det var det redan nämnda fallet med doktoranden som behövde specialkompetens inom området Ekokritik. Handledarbytet skedde helt i enlighet med institutionens rutiner, vilket vi beskriver längre fram. I institutionens kompetensförsörjningsplan upprättad i december 2017 nämns att ämnesföreträdaren går i pension 2019 men att generationsväxlingen är påbörjad.

Samma rutiner som vid handledarbyte gäller vid pensionsavgångar. I ett par fall har det hänt vid institutionen att handledare som gått i pension väljer att följa doktoranden, eller doktoranderna, fram till disputation. I sådana fall upprättas, liksom fallet är med externa biträdande handledare, alltid ett kontrakt och timersättning utgår för den del av handledningstiden som det är fråga om.

Handledarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetens

Lärarna inom ämnet har hög vetenskaplig kompetens. Majoriteten av handledarna har dessutom lång erfarenhet av att handleda doktorander och har även gått de forskarhandledningskurser som Enheten för Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL) erbjuder. I den individuella studieplanen är det brukligt att skriva in att handledningsträffar ska förekomma minst en gång var femte vecka och vid detta tillfälle deltar både huvudhandledare och biträdande handledare, såvida inte något annat överenskommit.

Handledarnas och lärarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetensutveckling

I det lokala arbetstidsavtalet fastslås att alla lärare över tid ska ges utrymme för forskning, att följa forskningen inom det egna ämnesområdet eller övrig kompetensutveckling. Det framgår också att kompetensutvecklingstiden ska uppgå till minst 20 procent för universitetslektor, samt att varje lärare normalt ska ha en kompetensutvecklingsplan som stäms av vid återkommande utvecklingssamtal. Vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper sker detta i samband med de årliga medarbetarsamtalen med institutionens prefekt och biträdande prefekt.

Den Humanistiska forskarskolan anordnar regelbundna, tematiska handledarträffar där alla handledare inom fakulteten inbjuds att delta. Vid handledarträffarna avhandlas ämnesövergripande frågeställningar av relevans för alla typer av forskarstudier. Även Genusforskarskolan och forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området inbjuder på motsvarande vis till handledarkollegium en gång per termin eller en gång per år.

Enheten för Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL), utgör, genom sitt stora utbud av kurser på olika nivåer, den främsta källan till pedagogisk kompetensutveckling för såväl handledare som lärare vid Umeå universitet. För handledare inom forskarutbildningen är kursen *Forskarhandledning i praktiken* central. Syftet med kursen är att professionalisera forskarhandledarrollen och utveckla ett reflekterande förhållningssätt. Kursdeltagaren ska bland annat utveckla en förståelse för de olika roller som ingår i en handledningssituation, utveckla kunskap om forskarhandledning som process och dess olika faser och utveckla handlingsberedskap för konflikter och problem som kan uppstå i en handledningssituation. Kursen behandlar även etikfrågor och innehållet i lag och lokalt regelverk, samt betydelsen av den individuella studieplanen.

Enligt Institutionen för kultur- och medievetenskapers policy ska alla institutionens handledare inom forskarutbildningen ha gått ovannämnda handledarkurs, eller motsvarande utbildning. Om någon saknar utbildning kan denne bli handledare under förutsättning att denne genomgår utbildningen inom ett år. Om detta krav inte är uppfyllt efter ett år sker en ny utredning av handledarsituationen. Undantag från kravet på handledarutbildning kan göras för handledare med mångårig erfarenhet, som handlett minst fyra doktorander till disputation, varav minst tre i egenskap av huvudhandledare. Detta gäller för en av handledarna.

Alla som fullgjort ovan nämnda handledarkurs inbjuds efter kursslut till kontinuerlig fortbildning inom det universitetsövergripande nätverket HandUm, som syftar till att stödja och utveckla forskarhandledaren i sin professionella roll som handledare. Lunchseminarier anordnas ca två gånger per termin där forskarhandledare från olika fakulteter och institutioner kan träffas, knyta kontakter, ta del av varandras kompetenser och bli ett informellt och stödjande nätverk. Bland de många teman som behandlats kan nämnas *Karriärplanering för doktorander*, *Att handleda inför publicering*, samt *Etik och forskarhandledning*. Det är dock få av lärarna som deltar i fortbildningen och seminarierna och det är ett utvecklingsområde att få fler att efter handledarkursens slut ta del av seminarierna.

Den vetenskapliga kompetensutvecklingen sker i övrigt främst genom deltagande i olika internationella och nationella vetenskapliga nätverk, på konferenser och workshops och genom deltagande i vårt egna högre seminarium eller vid något av de seminarier som institutionen anordnar. Den vetenskapliga och pedagogiska kompetensutvecklingen sker också informellt genom löpande diskussioner i ämneskollegiet. På institutionen är såväl doktorander som övriga anställda närvarande i den fysiska miljön och det underlättar för kollegialt samarbete utanför de mer reglerade mötesplatserna. Ett viktigt informellt forum är förmiddagens fikapaus där både lärare och doktorander deltar såvida de har möjlighet till det. Institutionen utgör med andra ord en fruktbar och levande miljö som i sig befrämjar kompetensutveckling.

Avslutningsvis är tillgången på handledare god och kompetensen hög, men ämnet är förhållandevis litet och därför sårbart. Det gäller därför för institutionen att bevaka kompetensförsörjningen i framtiden.

Förutsättningar

Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

Med två professorer, tre docenter och en vikarierande lektor som är docent och en tjänstledig universitetslektor innehar ämnet en hög vetenskaplig kompetens. Samtliga forskare/lärare har gett betydelsefulla bidrag inom sina respektive forskningsområden och har väl utbyggda kontaktnät. Alla kan betecknas som mycket aktiva forskare.

Vid antagningen fäster rekryteringsgruppen stor vikt vid att doktoranden är villig att dagligen vistas vid Umeå universitet och bli en del av forskningsmiljön. Det är ett krav som institutionen generellt har. Doktoranderna i litteraturvetenskap ingår naturligt i flera olika utbildningsmiljöer inom lärosätet. De ingår i det högre seminariet i litteraturvetenskap som hålls varannan vecka – där både doktoranders och seniora forskares texter ventileras. I det seminariet ingår ofta inslag av presentationer av inbjudna gäster och gästforskare. Varje doktorand förväntas att efter det första året av sin doktorandtjänst lägga fram kapitel eller delar av kapitel ur det pågående avhandlingsarbetet vid seminariet en gång per termin eller, om särskilda skäl föreligger, en gång per år. I seminariet deltar förutom doktorandkollegerna och handledarna även de andra seniora forskarna. Någon gång utses även en särskild läsare för framlagda avhandlingskapitel bland doktoranderna eller bland de seniora forskarna. Att de flesta doktorander och lärare deltar i det högre seminariet har fördelen att ge flera olika perspektiv på avhandlingsarbetet. Doktoranden lär sig tidigt att konstruktivt möta och bemöta kritik och argumentera för sina ståndpunkter.

De doktorander i litteraturvetenskap som har inriktning mot litteraturdidaktik ingår även tillsammans med seniora forskare och en verksam gymnasielärare i ett mikro-seminarium som går under namnet Didaktiska klubben. Det är ett mera informellt seminarium där såväl nyutkomna som klassiska litteraturdidaktiska texter diskuteras. Mikro-seminariet har även samarbetat med kolleger vid Göteborgs universitet och bland annat sammanställt en antologi med litteraturdidaktiska texter, som kommer ut på Natur & Kultur i mars 2019, där två av de seniora forskarna och en doktorand deltar med bidrag. Deltagarna i den Didaktiska klubben är även med i det lokala nätverket LITUM (Literacyforskning med utbildningsvetenskaplig inriktning vid Umeå universitet) tillsammans med kolleger från institutionen för språkstudier.

Doktoranderna ingår i institutionens större doktorandgrupp tillsammans med doktorander inom institutionens övriga forskarutbildningsämnen (förutom litteraturvetenskap: museologi, etnologi och medie- och kommunikationsvetenskap). Detta större kollektiv med samtliga doktorander på institutionen utgör institutionens doktorandråd, ett råd som leds av

doktoranderna själva. En gång per termin anordnas en forskningshalvdag kring ett gemensamt tema dit alla institutionens anställda är inbjudna. Våren 2017 var temat Kulturkritik, kulturliv och kulturpolitik. Hösten 2017 presenterade några doktorander och seniora forskare projektidéer vilka sedan diskuterades.

Forskarskolorna som utbildningsmiljöer

Vidare tillhör samtliga doktorander sedan 2010 någon forskarskola: forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området (FU) för de doktorander som är samfinansierade med Lärarhögskolan, Genusforskarskolan för de doktorander som är samfinansierade med Genusforskarskolan. Genom åren har ämnet litteraturvetenskap haft flera doktorander som samfinansierats med någon av dessa forskarskolor.

De doktorander som finansierats med fakultetsmedel är knutna till Humanistiska fakultetens forskarskola, som funnits sedan 2008. Den Humanistiska fakultetens forskarskola samlar doktorander från hela fakulteten och bedriver såväl kurs- som seminarieverksamhet, samt anordnar regelbundna workshops. Den humanistiska fakultetens forskarskola syftar till att främja intellektuell och social gemenskap över ämnesgränserna, att utveckla kompetens och färdighet samt att arbeta för bättre möjligheter till arbete både inom och utanför akademien. Ett annat viktigt mål är ökad internationalisering. Forskarskolan har också som ambition att utgöra en gemensam tvärvetenskaplig plattform för kritisk diskussion om humanioras roll i samtid och framtid. Det är viktigt att betona att forskarskolans kurser och månadsseminarier med olika teman är öppna för fakultetens samtliga doktorander, även de som normalt är knutna till andra forskarskolor.

Genusforskarskolan samlar doktorander från hela universitetet. Kurserna kan även – i mån av utrymme – läsas av andra doktorander än de som är anslutna till Genusforskarskolan. Ett exempel på en kurs som ges inom ramen för Genusforskarskolan är kursen ”Embodiment and Gendered Subjectivities” (7,5 hp). Kursen är en avancerad introduktion till metodologiska och teoretiska redskap för att kunna analysera kropp, förkroppsligande och genuskonstruerad subjektivitet. Genusforskarskolan arrangerar även forskningsinternat en gång per termin. De tvärvetenskapligt sammansatta seminariegrupperna betyder mycket för utbildningsmiljön.

Forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området (FU) har funnits sedan 2010 och vill skapa en kreativ och sammanhållen forskarutbildningsmiljö för de doktorander som har en utbildningsvetenskaplig inriktning. De arrangerar seminarier och kurser som är öppna för alla, såväl doktorander som forskare, som har intresse av utbildningsvetenskap inom sina respektive ämnen, till exempel en kurs i läroplansteori. De anordnar flera internat ofta förlagda till samarbetspartners utomlands och det faktum att forskarskolan samlar doktorander från hela universitetet skapar en tvärvetenskaplig utbildningsmiljö.

Övriga nätverk

Ämnet litteraturvetenskap har sedan hösten 2007 haft ett utvecklat samarbete med ämnet litteraturvetenskap vid Mittuniversitetet i Sundsvall. Fram till 2011 deltog även litteraturvetenskap vid Högskolan i Gävle och litteraturvetenskap vid Luleå tekniska universitet i samarbetet som gick under namnet Nordan, en sammanslutning av verksamma

litteraturvetare vid de norrländska lärosätena. Samarbetet innebar årliga sammankomster, där erfarenheter från grundutbildning och forskarutbildning diskuterades men i anslutning till dessa möten anordnades även ett seminarium där både seniora forskare och doktorander fick tillfälle att ventilera uppsatser eller avhandlingskapitel. Efter några år lades emellertid litteraturvetenskap vid Högskolan i Gävle ner och litteraturvetenskap vid Luleå tekniska universitet förlorade examensrätten på avancerad nivå. Det resulterade i att föreningen Nordan upphörde, men det fortsatta samarbetet mellan litteraturvetarna vid Mittuniversitetet och vid Umeå universitet fortsatte och utvecklades ytterligare, nu också kompletterade med kolleger från Åbo Akademi i Finland. Sedan några år tillbaka anordnas ett gemensamt seminarium med deltagare från både Umeå universitet och Mittuniversitetet en gång per termin och en gång per år utökas gruppen med kollegerna från Åbo Akademi. Ibland har de gemensamma seminarierna haft ett tema. Ett år ägnades intresset åt Edith Södergrans diktning och frågan om subjektets roll i denna. Här deltog både seniora forskare och doktorander och resultatet blev antologin *Subjekt Södergran: om jagen i Edith Södergrans poesi*, Stockholm & Göteborg: Makadam 2016, i vilken ett par av Umeås doktorander deltog med artiklar. Från hösten 2017 har vi temat Tomas Tranströmer och politiken, som också kommer att resultera i en antologi så småningom. Här deltar förutom seniora forskare de flesta doktoranderna. Årets seminarium, då även Åbo Akademi deltar, ägde rum i Åbo den 15 maj och byggde på presentationer av avhandlingsarbeten, projektidéer, uppslag till artiklar etc. Vid detta seminarium presenterade två av Umeå universitets doktorander delar av sina avhandlingsprojekt medan en tredje följde med som deltagare. Litteraturvetenskap vid Umeå universitet och Mittuniversitetet har även samarbetat kring nationella konferenser där både doktorander och seniora forskare deltagit. Ett exempel är konferensen Ekokritiska perspektiv på norrländsk litteratur som resulterade i antologin Peter Degerman, Anders E Johansson, Anders Öhman (red.), *Norrlandslitteratur. Ekokritiska perspektiv*, Stockholm & Göteborg: Makadam 2018. I denna deltog tre av våra doktorander med uppsatser.

I övrigt deltar både handledare och doktorander i särskilda nätverk med anknytning till deras forskningsintressen och avhandlingsprojekt. Till exempel de doktorander som har en litteraturdidaktisk inriktning på sina avhandlingsarbeten deltar i flera olika nationella litteraturdidaktiska nätverk och sammanhang, SMDI-konferenser (Svenska med didaktisk inriktning) och LDN (Litteraturdidaktiskt nätverk, där även en senior lärare sitter i styrelsen), men deltar också i internationella sammanhang på konferenser och symposier, till exempel i EARLI och ARLE.

Handledare delar med sig av sina nationella och internationella nätverkskontakter till doktoranderna, samtidigt som dessa uppmuntras att knyta egna kontakter på nationella och internationella konferenser och workshops. Alla doktorander har för närvarande expensmedel om 25 000 kronor per år för att möjliggöra arkivstudier, konferensdeltagande och även kursdeltagande på annan ort. För doktoranderna vid Genusforskarskolan tillkommer därutöver en engångssumma om 20 000 kr som är öronmärkta för internationalisering. Den utbildningsvetenskapliga forskarskolan har förlagt delar av kursen Forskningsprocessens delar till bland annat Sydafrika och Slovenien och där haft seminarier med kolleger från dessa länder.

Högre seminariet, institutionens forskningshalvdagar, den didaktiska klubben, de gemensamma seminarierna med Mittuniversitetet och Åbo Akademi, de olika forskarskolorna och de litteraturdidaktiska, ekokritiska och andra nätverken, liksom de nationella och internationella konferenserna gör att det finns en god miljö vad gäller omfattning och kvalitet i forskarutbildningen. Det kan ibland vara svårt att välja vilka seminarier och nätverk doktoranden ska delta i. Detta är en fråga som kontinuerligt diskuteras vid handledningstillfällena. I perioder behöver doktoranden kalibrera sitt forskningsprojekt i relation till andra, i vissa perioder är det i stället värdefullt att få tid att koncentrera sig på sitt avhandlingsarbete.

Samverkan med det omgivande samhället

Flera av lärarna i ämnet litteraturvetenskap samverkar mycket aktivt med det omgivande samhället genom föreläsningar, recensioner, mediemedverkan (dagstidningar, TV, radio, webb) samt genom populärvetenskaplig forskningsinformation. I stort sett samtliga doktorander har även publicerat populärvetenskapliga artiklar, essäer eller recensioner i tidskrifter och tidningar, som exempelvis tidskriften *Provins*, *Göteborgs-Posten*, *Åbo underrättelser* m.m.

En majoritet av forskarna i ämnet ger även ut böcker på kommersiella förlag och deltar ofta som moderatorer eller i paneler vid den stora bokmässan Littfest eller vid andra arrangemang, som exempelvis Bokcaféet Pilgatans författarbesök.

När det gäller hur samverkan med det omgivande samhället bedrivs, finns inga specifika strukturer för det inom ramen för forskarutbildningen i litteraturvetenskap. Inom ramen för den Humanistiska forskarskolan hålls däremot med viss kontinuitet olika workshops och informationsmöten om den humanistiska forskningens samhällsrelevans och effekter på samhället, samt om hur samverkan ”görs” med intressenter utanför akademien. Vid universitetets enhet för Externa Relationer (ER), finns sedan 2016 en kontaktperson som verkar specifikt för att främja humanistiska forskares, inklusive doktorandernas, samverkan med samhället. I september 2018 kommer denna kontaktperson tillsammans med en annan medarbetare vid Externa relationer att hålla en workshop med rubriken ”Att beskriva samarbete” för institutionens lärare och doktorander.

Avslutningsvis är forskarutbildningsmiljön väl utvecklad och doktoranderna har möjlighet att delta i flera olika seminariesammanhang. De kan även utnyttja flera av de nätverk som ämnets forskare deltar i och varit med om att bygga upp. Det finns stora möjligheter att ventilera resultat från avhandlingsarbetet med olika grupper och genom deltagande i antologier ges även tillfälle att möta en större offentlighet. Nackdelen kan vara att det ibland kan bli för många seminarier som ställer uttalade eller outtalade krav på doktorandernas medverkan och koncentrationen på avhandlingsarbetet kan riskera att splittras. Det är något som handledarna måste vara uppmärksamma på och försöka upprätta en balans mellan kraven att delta i givande och stimulerande sammanhang och att ändå få tid för avhandlingsarbetet. Även om doktoranderna deltar i internationella konferenser med presentationer är det ett utvecklingsområde att öka deras deltagande i internationella sammanhang. De internationella nätverk som handledare och lärare inom ämnet deltar i skulle även kunna utvecklas mera.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

Säkerställande av metodik, kunskap och förståelse

Institutionen har ett utarbetat kvalitetssäkringsarbete, som inleds redan vid rekrytering av doktoranderna. Stor vikt läggs vid att erbjuda plats till sökande som bäst förväntas kunna tillgodogöra sig forskarutbildningen inom stipulerad tidsram. Ämnesmötet i litteraturvetenskap föreslår en rekryteringsgrupp bestående av två lärare och en doktorand. Hänsyn tas även till att det finns en jämn könsfördelning och att minst en av lärarna är docent eller professor. Det är dock prefekten som beslutar om rekryteringsgruppens sammansättning. Rekryteringsgruppen läser de sökandes handlingar och kallar därefter en tätgrupp till intervju. Efter intervjun tas även referenser på de sökande och gruppen skriver en redogörelse där de sökande rangordnas med kvalitativ redogörelse för rangordningen. Prefekten beslutar slutligen utifrån det skriftliga underlaget från rekryteringsgruppen. Vid rangordningen tas, förutom kvaliteten på de sökandes tidigare arbeten och projektplan, även hänsyn till om det finns kompetens inom ämnet för att handleda den blivande doktoranden. Om doktorandtjänsten är samfinansierad med Genusforskarskolan deltar även en representant för denna i urvalsarbete och intervjuer. Företrädare för forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området deltar inte vid intervjuerna men ska godkänna projektplanen av den sökande som rekryteringsgruppen placerat i första förslagsrummet.

Efter antagningen fortsätter kvalitetsgranskningen i olika steg under utbildningen. Kontinuerligt i dialog med handledare och vid ventileringsavsnitt på seminarier, men också i samband med upprättande och uppföljning av den individuella studieplanen, samt vid olika uppföljningsstationer enligt nedan.

Den individuella studieplanen ska inlämnas till studierektorn för forskarutbildningen för godkännande senast två månader efter det att doktoranden påbörjat sina studier. Direkt efter antagning har doktoranden ett möte med studierektorn för forskarutbildningen och prefekten. Vid detta möte ska doktoranden informeras om forskarutbildningens ramar, lokal praxis och doktorandens rättigheter och skyldigheter. Vidare diskuteras vilka målsättningar och vilken syn på forskarstudierna som doktoranden har. I studieplanen ska bland annat formerna och frekvensen för handledning samt varje doktorands lärandemål framgå. Den individuella studieplanen uppdateras årligen, och rapporteras av huvudhandledaren till studierektorn för forskarutbildning som i sin tur rapporterar till forskningssamordnaren på fakultetskansliet i januari varje år (för doktorander antagna fr.o.m. 2015 deltar studierektorn i den årliga

uppföljningen som en del av doktorandens referensgrupp). Därutöver sker följande särskilda uppföljningstillfällen:

A) Uppföljning varje år

I samband med att den individuella studieplanen varje år uppdateras och revideras äger ett möte rum mellan doktoranden, handledarna och studierektor för forskarutbildningen (= referensgrupp, i enlighet med Umeå universitetsriktlinjer för forskarutbildning). Dessutom behandlas de individuella studieplanerna årligen vid forskarrådets möte vid institutionen. I rådet sitter ämnesföreträdare för varje ämne vid institutionen, andra handledare och doktorandrepresentant. Ordförandeskapet alternerar mellan studierektor för forskarutbildningen och biträdande prefekt.

B) Mittseminarium

I slutet av det andra utbildningsåret eller början av det tredje äger ett obligatoriskt Mittseminarium rum (normalt ca 50 procent och max 60 procent av den tillryggalagda utbildningstiden). Med detta menas ett seminarium med en extern, arvoderad opponent. Om doktoranden ifråga är ansluten till Genusforskarskolan fordras även att opponenter har dokumenterad genusvetenskaplig kompetens. Efter seminariet hålls ett bedömningsmöte för att bedöma vad som har gjorts och vad som återstår att göra vad gäller forskarstudierna och då särskilt avhandlingsarbetet. Vid mötet ska doktoranden, handledarna, studierektorn för forskarutbildningen och, såvida det är möjligt, opponenter närvara. Bedömningsmötet protokollförs och lämnas till studierektor för forskarutbildningen.

C) Slutseminarium

Slutgranskningen av manus sker i normalfallet av en extern, arvoderad granskare vid ett högre seminarium, där även lärarna inom ämnet, de andra doktoranderna och eventuella övriga intresserade deltar och förväntas bidra med synpunkter. Efter seminariet hålls åter ett bedömningsmöte där handledarna och doktoranden sammanfattar de synpunkter som kommit fram vid seminariet och diskuterar vad som återstår att göra för att färdigställa avhandlingen till disputation. Bedömningsmötet protokollförs och lämnas till studierektor för forskarutbildningen.

Institutionen ansvarar för att det finns medel avsatta för både mittseminarium och slutgranskning. Dessa medel ska täcka arvode för en extern granskare vid båda tillfällena, samt den externa granskarens eventuella rese- och hotellkostnader.

D) Granskning inför tryckning

Slutligen ansvarar ämnesföreträdaren för att avhandlingsmanus granskas en sista gång innan avhandlingen går till tryck inför disputationen. Ämnesföreträdaren bestämmer hur granskningen ska gå till. Är ämnesföreträdaren även handledare ansvarar prefekten i samråd med handledare för att utse en annan person som så kallad grönläsare.

Avsikten med denna uppföljningsmodell är att doktoranderna ska hinna klart inom utsatt tid. Genom att avgränsningar och fokus diskuteras och granskas under hela utbildningstiden ges förutsättningar för att avhandlingarna ska hålla god kvalitet vid disputation. Denna modell

utgör ett stöd för såväl handledarna som doktoranden och ger förutsättningar för att avhandlingar som går till disputation håller god kvalitet. Vid sidan av de fastslagna uppföljningspunkterna ovan uppmanas doktoranderna att ventilera avhandlingsavsnitt på seminariet och på konferenser/workshops löpande under forskarutbildningstiden, vilket självklart är en del av kvalitetssäkringsarbetet som helhet.

Kvalitetssäkringsarbetet avslutas genom det arbete som opponent och betygsnämnd bedriver i samband med disputationen. Opponenten granskar avhandlingen och bidrar till att ge betygsnämnden underlag att fälla avgörandet om avhandlingen håller tillräckligt god kvalitet för att kunna godkännas. Utnämmandet av opponent och betygsnämnd med relevant vetenskaplig kompetens för att avgöra kvaliteten på doktorandernas avhandlingar är således den yttersta länken i en längre kedja av kvalitetssäkrande processer. Opponent och betygsnämnd utses av dekan vid humanistisk fakultet.

Ovanstående framgår av Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Institutionen för Kultur- och medievetenskaper. (Bifogas)

Kurser, seminarier och andra aktiviteter för att doktoranden ska kunna visa bred kunskap och förståelse och för vetenskaplig metodik.

Under utbildningen ingår en obligatorisk teori- och metodkurs, Litteraturvetenskaplig teori: allmän introduktion (7,5 hp), som ger doktoranderna en bred kunskap och förståelse för olika teorier och vetenskaplig metodik inom forskarutbildningsämnet. En uppföljande kurs, Litteraturvetenskaplig teori: individuell fördjupning (7,5 hp), innebär att doktoranden får välja att fördjupa sina kunskaper i någon av de teorier och metoder som han eller hon anser sig ha mest nytta av i avhandlingsarbetet. Läser doktoranden inriktningen mot litteraturdidaktik ersätts den senare kursen med kursen Litteraturdidaktikens klassiker (7,5 hp). Bland de obligatoriska kurserna finns även två litteraturhistoriska kurser och utöver dessa kan doktoranden sätta ihop egna kurser i anslutning till avhandlingsämnet.

En annan garanti för att doktoranderna inom ämnet får bred kunskap inom forskarutbildningsämnet och som stödjer att de ska nå examensmålet är de nationella forskarutbildningskurser som i NRFL:s regi (Nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskap) hålls en gång per år vid de olika lärosätena i landet och som framför allt är ägnade åt den äldre litteraturens historia (före 1850). De flesta av doktoranderna har deltagit i minst en sådan kurs under sin forskarutbildning. Hösten 2016 ansvarade exempelvis litteraturvetenskap i Umeå tillsammans med Södertörns högskola för kursen Mellan romantiken och modernt genombrott: romanens tid (7,5 hp). I denna kurs, liksom i de andra av de nationella doktorandkurserna i NRFL:s regi, möter doktoranderna flera forskare från olika lärosäten i landet, och ibland från andra länder, med olika teoretiska perspektiv. NRFL arrangerar även årligen speciella doktorandworkshops där de får tillfälle att presentera sina avhandlingsprojekt för doktorander från alla lärosäten i landet. Vartannat år arrangeras dessa workshops i anslutning till det nationella ämnesmötet ägnat åt forskning. Därigenom får de tillfälle att konfronteras med ett brett spektrum av vetenskapliga och metodiska riktningar i forskarutbildningsämnet. Vid årets ämnesmöte i Linköping deltog två av våra doktorander.

Vid handledningstillfällena som äger rum en gång per månad diskuteras kontinuerligt ytterligare kurser doktoranden behöver för att stärka sitt avhandlingsarbete. Här diskuteras även deltagande i internationella och nationella konferenser som skulle vara nyttiga för doktoranden att delta i. Där förs hela tiden strategiska diskussioner som syftar till att stärka doktoranderna att nå examensmålet: alltifrån vilka konferenser doktoranden borde delta i, vilka individuella läskurser som borde läsas, vilka artiklar som borde skrivas och när olika avsnitt bör ventileras vid det högre seminariet.

Vid handledningstillfällena ventileras och kommenteras naturligtvis först de avsnitt doktoranden skrivit innan de läggs fram vid det högre seminariet. Vid seminarietillfället är en av handledarna ordförande och den andra för anteckningar. Efter seminariet diskuteras de synpunkter som kommit fram vid seminariet och de förändringar och kompletteringar som doktoranden bör göra. De doktorander som är anslutna till någon av de andra forskarskolorna kan ibland även lägga fram avhandlingsavsnitt vid deras seminarium, men dessa ska i regel först ventilera avsnitt och kapitel vid det högre seminariet i litteraturvetenskap.

Forskarutbildningsämnet litteraturvetenskap har en stark tradition av att anordna konferenser och symposier, som utgår från de intressen de enskilda forskarna har men som även bidrar till att stärka forskarutbildningsmiljön vad gäller både bredd och kvalitet. Exempel på konferenser genom åren är TFL-dagen 2010 med rubriken *Litteraturvetenskap och litteraturredagogik – möjligheter och utmaningar*, symposiet *Vad är engagemang? Litteratur, konst, forskning i en postpolitisk tid*, våren 2011, symposiet *Forskningens former* våren 2013, konferensen *Jantelagens subjekt*, våren 2015. Hösten 2017 och våren 2018 har vi tillsammans med Medie- och kommunikationsvetenskap haft ett gemensamt seminarium på temat *Medier och litteratur* med inbjudna gästföreläsare. Dessutom har vi även det ovan nämnda samarbetet med kolleger från Mittuniversitetet och Åbo Akademi. Vid det gemensamma seminarium som ägde rum i Åbo i maj 2018 presenterade två av ämnets doktorander resultat från sina pågående avhandlingsarbeten medan en tredje deltog som åhörare.

Hur uppnås progression under utbildningen och hur ser kopplingen ut mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination?

Progression uppnås genom seminarier, konferenser, kursverksamhet och avhandlingsarbete och följs årligen upp i den individuella studieplanen. Kopplingen mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter är tydliggjorda i samtliga kursplaner till de obligatoriska kurserna som doktoranderna läser – i såväl teori- och metodkurser som de kurser som ges inom ramen för de olika forskarskolorna. Det är slutligen handledarnas och studierektorn för forskarutbildningens ansvar att se till att det finns en progression under utbildningen som leder fram till disputation och att det finns en koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination.

Avslutningsvis kan sägas att formerna för att säkerställa metodik, kunskap och förståelse fungerar väl. Att se till att progressionen under utbildningen fungerar och att det finns en koppling mellan lärandeaktiviteter, examination och examensmål går emellertid att utveckla mera. Den årliga revisionen av de individuella studieplanerna som görs i samråd mellan doktorand och handledare och som sedan följs upp av studierektor och forskarråd är ett viktigt

redskap för detta. Det är i många avseenden positivt med de tvärvetenskapliga sammanhang och kurser som forskarskolorna ger, men kurserna konkurrerar också med de litteraturvetenskapliga kurserna. Det kan ses som ett utvecklingsområde att skapa en ännu bättre balans mellan forskarskolornas kurser och de egna kurserna inom ämnet litteraturvetenskap.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranden ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Alla doktorander inom ämnet läser en obligatorisk teori- och metodkurs (se ovan) och de doktorander som har en litteraturdidaktisk inriktning läser dessutom en obligatorisk kurs Teorier i utbildningsvetenskaplig forskning (7,5 hp). Vid handledningstillfällena diskuteras återkommande metodfrågor och avgränsningsproblematik. Vid det högre seminariet då doktoranderna ventilerar avsnitt ur sina avhandlingsarbeten får även andra lärare inom ämnet och doktorandkollegerna tillfälle att ge synpunkter med avseende på både metodfrågor och avgränsningar. Därigenom tränar sig doktoranderna både i att presentera sin forskning och att argumentera för metod- och teorival och överväganden som handlar om den begränsade tidsramen för forskningsarbetet. Vid deltagande på nationella och internationella konferenser, workshops och symposier (för vilka de har väl tilltagna expensmedel om 25 000 kronor om året) övar sig doktoranderna i att presentera sina forskningsresultat för en bredare krets, blir kritiskt granskade och tränas i att utveckla och argumentera för metod- och teorival. Inte minst det faktum att flera av våra doktorander deltagit i konferenser med presentationer som senare resulterat i publicerade antologier (se ovan) har inneburit stora möjligheter att gå i dialog med både vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Ett par av doktoranderna har även presenterat sin forskning i populärvetenskapliga sammanhang, till exempel deltog en doktorand Norrländska litteratursällskapets sommarmöte 2017 med ett föredrag.

Förmågan att planera, bedriva och presentera forskning övas också genom kursutbud inom humanistiska fakultetens forskarskola, främst genom kurserna ”Projekt och projektledning”, ”Karriärplanering och meritdokumentation”. Dessa kurser finns som en resurs för alla doktorander vid den humanistiska fakulteten, även de som är anslutna till någon av de andra forskarskolorna. I humanistiska fakultetens forskarskolas regi anordnas en årlig doktorandkonferens, då olika format och former prövas för skriftlig och muntlig presentation och respons, för att göra doktoranden bekväm med att exempelvis skriva abstracts och presentera på internationella konferenser. Kroppsspråk och presentationsformer ingår också som inslag på forskarskolans workshops. Doktorander anslutna till forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området får presentera sina avhandlingsprojekt vid de forskningsinternat utomlands som forskarskolan brukar anordna en gång per år. Även

Genusforskarskolans doktorander har liknande internat där doktoranderna presenterar sina avhandlingsprojekt. Doktoranderna i litteraturvetenskap tar även de olika lärarkurser som UPL (Universitetspedagogik och lärarstöd) anordnar. Institutionen uppmanar alla doktorander att gå sådana kurser och lärarkurserna kan tillgodoräknas som valfria kurser i forskarutbildningen med 1,5 hp per kursvecka, dock maximalt 7,5 hp.

Hur uppnås progression under utbildningen och hur ser kopplingen ut mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination?

Progression uppnås genom såväl kursverksamhet som avhandlingsarbete och följs årligen upp i den individuella studieplanen. Kopplingen mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter är tydliggjorda i samtliga kursplaner till de obligatoriska kurserna som doktoranderna läser – i såväl teori- och metodkurser som de kurser som ges inom ramen för Humanistiska forskarskolan, men även inom de andra forskarskolorna i utbildningsvetenskap och Genusforskarskolan. Särskilt uttalat finns kopplingen inbyggd i kursen ”Att utvecklas till forskare”, som är en obligatorisk kurs inom Humanistiska forskarskolan, där doktoranderna under hela utbildningen får reflektera kring kopplingen mellan mål och uppfyllelsen av målen och som nämnts ovan.

Avslutningsvis finns det flera sammanhang i både vetenskapssamhälle och samhälle där doktoranderna får tillfälle att presentera sina forskningsresultat och träna sig i att diskutera och argumentera för sina vetenskapliga ståndpunkter. Självklart är det något som det är möjligt att utveckla ytterligare.

Utformning, genomförande, resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningsätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att doktoranden, när examen utfärdas, kan visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Intellektuell självständighet, vetenskaplig redlighet och insikt i vetenskapens roll utvecklas kontinuerligt genom utbildningen; naturligtvis i handledningen men framför allt genom seminarieverksamheten och deltagandet i workshops och konferenser. Den externa granskningen av avhandlingsarbetet vid mittseminarium och slutseminarium är väsentlig både för att möjliggöra och säkerställa den vetenskapliga självständigheten och den vetenskapliga redligheten. De senare årens debatt om humanioras och i synnerhet litteraturens roll i samhället har även avspeglats i det högre seminariet, där sådana frågor har diskuterats, t.ex. i den seminarierie som hösten 2017 och våren 2018 samarrangerats med Medie- och kommunikationsvetenskap där frågor om litteraturens relation till nya medier har ventilerats. De tidigare nämnda arrangerade symposierna och konferenserna (se ovan) är också exempel på att vi inom ämnet sätter stort värde på att doktorander och lärare har insikt om litteraturens och litteraturvetenskapens möjligheter och begränsningar och dess roll i samhället. För de doktorander som har en litteraturdidaktisk inriktning diskuteras naturligtvis frågor om litteraturens roll och ställning i skolan i mikroseminariet Didaktiska klubben.

I det obligatoriska kurspaketet i den Humanistiska forskarskolan ingår till exempel kursen Forskningsprocessens delar (5 hp), som lägger en grund för de här aktuella målen. Bland förväntade studieresultat finns att doktoranden ska

- ha en grundläggande förståelse av begreppen sanning, kunskap och belägg;
- självständigt och kritiskt kunna diskutera och värdera olika uppfattningar om vetenskapens natur och vetenskaplig förändring;
- självständigt och kritiskt kunna diskutera problem, begrepp, uppfattningar och argument rörande vetenskap och kön, språk, verklighet och tolkning samt värderingar och objektivitet i humanistisk forskning;
- ha kännedom om såväl etiska koder och konventioner som lagliga regleringar av forskningsverksamhet, särskilt med tillämpning på humanistisk forskning;
- ha en grundläggande förståelse för centrala etiska problem i samband med humanistisk forskning;
- ha en grundläggande förståelse för möjligheter och problem i samband med att på ett rationellt sätt hantera forskningsetiska frågor och problem;

- utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt kunna värdera olika typer av information.

Även kursen ”Att utvecklas till forskare” fokuserar på dessa aspekter. Humanistiska fakultetens forskarskola är tvärvetenskaplig, vilket innebär att doktoranderna ges förutsättningar att reflektera över vetenskapens möjligheter och begränsningar i ett större sammanhang än det egna ämnet. Samtliga doktorander vid den humanistiska fakulteten är också välkomna att delta i dessa kurser.

Liknande kurser finns även inom ramen för Forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området, t.ex. en kurs som även den heter ”Forskningsprocessens delar”, och i både kurs- och workshopformat inom Genusforskarskolan. I de senare får även doktoranderna kontinuerlig träning i att presentera sin forskning i ett tvärvetenskapligt sammanhang i de terminsvisa internaten.

Avslutningsvis är hela forskarutbildningen att betrakta som en läroprocess där disputationen fungerar som beviset på att doktoranden har blivit en intellektuellt självständig forskare. I denna process har doktoranden även i seminarier och genom sitt deltagande som lärare i undervisning förhoppningsvis kommit till insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar och dess roll i samhället. Det skulle emellertid vara möjligt att anordna fler tillfällen att mera explicit diskutera frågor som rör forskningspolitik och forskningens nytta. Det är ett utvecklingsområde både för forskarutbildningsämnet och för institutionen som helhet.

Utformning, genomförande, resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Vid institutionen finns två företrädare för lika villkor, en man och en kvinna. Företrädarna för lika villkor samarbetar med prefekten i planering, aktiva åtgärder och uppföljning av institutionens mål för lika villkor, inklusive jämställdhet. Under innevarande termin uppsöker en av lika villkors-företrädarna tillsammans med arbetsmiljöombudet respektive ämnes interna ämnesmöte för att informera om lika villkors-arbetet. På institutionens hemsida finns information om lika villkor riktad till både studenter och anställda, där det bland annat finns anvisningar om hur man ska agera om man själv eller någon annan blivit utsatt för diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, etnicitet, funktionshinder, ålder eller religion.

Företrädarna deltar även i fakultetens kommitté för lika villkor som träffas två gånger per termin. Studentkårens avdelning för humanistiska doktorander, Humdok, arbetar också med att bevaka jämställdhetsfrågor inom forskarutbildningen och sitter även med som representanter i kommittén för lika villkor. Universitetet som helhet arbetar dessutom aktivt för att jämställdhetsarbetet ska integreras på alla nivåer.

I ämnet litteraturvetenskap finns en lång tradition av feministisk och genusteoretiskt inriktad forskning. I Umeå har den haft en solid förankring i personal- och doktorandgruppen sedan slutet av 1970-talet. Denna inriktning har kunnat utvecklas ytterligare genom samarbetet med Genusforskarskolan och med Umeå centrum för genusstudier. En av ämnets två professorer är därtill professor i genusvetenskap och arbetar halvtid som studierektor för forskarutbildningen vid Genusforskarskolan. Inte minst av dessa skäl finns det en stark medvetenhet om vikten av att se genusforskning som ett särskilt kunskapsområde som inte begränsas till jämställdhetsfrågor. Däremot ser vi det som ett självklart åtagande och att väga in jämställdhet som en kvalitetsaspekt i samband med planeringen av egna kurser. Medvetenhet om vikten av jämställdhet är alltså något som genomsyrar hela verksamheten inom ämnet. Inte desto mindre är jämställdhet ett utvecklingsområde som ständigt måste beaktas på alla nivåer i både forskarutbildning och grundutbildning.

Ett jämställdhetsperspektiv är anlagt vid valet av kurslitteratur samt lärare, handledare och externa föreläsare.

Det är ämneskoordinatorn och ämnesföreträdaren för litteraturvetenskap som har till uppgift att se till så att urvalet av författare på kurslitteraturlistor på alla nivåer har en så jämn

könsfördelning som möjligt. Till sin hjälp har de årliga planeringsdagar inom ämnet och de kontinuerliga ämnesmötena där kursplaner och litteraturlistor diskuteras utifrån flera olika perspektiv, där en jämn fördelning mellan kurslitteratur skriven av män och kvinnor är väsentligt. Vid samtliga dessa planeringsmöten deltar doktoranderna aktivt.

När det gäller valet av handledare finns en strävan att ha en handledare av vardera kön, så långt detta är möjligt med hänsyn till ämneskompetens och doktorandens önskemål. En jämn könsfördelning är även en faktor när det gäller att utse ledamöter till rekryteringsgruppen vid doktorandanställningar, liksom i andra arbetsgrupper. Doktoranderna brukar även efterlysa förändring när de menar att det till exempel blivit en ojämn könsfördelning vad gäller gästföreläsare vid det högre seminariet, vilket hände hösten 2017 i samband med de samarrangerade seminarierna kring Medier och litteratur tillsammans med medie- och kommunikationsvetenskap.

De senaste åren har det varit en klar dominans av kvinnor i doktorandgruppen och med tanke på att de två nya doktorander som är på väg att antas under våren 2018 också är kvinnor kommer denna ojämnhet att fortgå den närmaste tiden. Det är en återspeglning av könsfördelningen på våra grundkurser, där kvinnor är i stark majoritet. Det är en fördelningsproblematik vi skulle behöva arbeta mera med, samtidigt som vi är medvetna om att det reflekterar större trender i hela samhället. Däremot är könsfördelningen i lärar- och handledargruppen för närvarande något jämnare, likaså i professorsgruppen där en professor är man, den andra kvinna.

Avslutningsvis är medvetenheten om vikten av jämställdhet hög i forskarutbildningsämnet och kravet om jämställdhet är närvarande i allt från valet av kurslitteratur till sammansättningen av olika arbetsgrupper. Inte desto mindre är jämställdhet ett viktigt utvecklingsområde som alltid måste beaktas.

Utformning, genomförande, resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att doktoranden genomför utbildningen inom planerad studietid.

Den individuella studieplanen uppdateras årligen och rapporteras av huvudhandledaren till studierektorn för forskarutbildningen. Därefter behandlas den i ett möte med Forskarrådet innan studierektorn i sin tur rapporterar till forskningssamordnaren vid fakulteten. Sedan sker uppföljningen i anslutning till de olika stegen i forskarutbildningen, ventilering vid de högre seminarierna, mittseminarium och slutseminarium.

Enligt det nyligen antagna universitetsgemensamma kvalitetssystemet för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet ska utvärderingar och uppföljningar för utbildning på forskarnivå ske regelbundet. På institutionsnivå sker kvalitetssäkringsarbetet huvudsakligen genom verksamhetsplanerna och uppföljning av dessa, där forskarutbildningen är en aspekt som behandlas, samt genom kompetensförsörjningsplaner som tidigare nämnts. Till kvalitetssäkringsarbetet hör också regelbundna samtal med doktorander och handledare. Studierektorn för forskarutbildningen har årligen samtal med varje doktorand och prefekt och biträdande prefekt har medarbetarsamtal. Vidare har institutionen årliga fakultetsdialoger och prefekterna har månatliga prefekträffar – möten där bland annat forskarutbildningsfrågor behandlas.

Inrättandet och uppföljningen av individuella studieplaner, samt den årliga uppföljningen av studieplanerna på fakultetsnivå ingår också som en del i kvalitetssäkringsarbetet för att tillse att forskarutbildningsmiljön håller så god kvalitet som möjligt för våra enskilda doktorander. Kvalitetsutvecklande åtgärder kommuniceras framför allt vid uppföljning av ISP. Då blir det tydligt vad som behöver vidareutvecklas, både vad gäller doktorandens måluppfyllelse och utbildningens utformning. Uppföljningen av ISP är viktig och sker i olika steg. Först vid ett möte mellan doktorand och handledare, sedan granskas och vid behov diskuteras eventuella frågor angående ISP med studierektor för forskarutbildningen. Slutligen sammanställs en rapport till fakultetens forskningssamordnare, som i sin tur ger en allmän bild av arbetet med de individuella studieplanerna vid hela fakulteten för fakultetsnämnden. På så sätt säkerställs också att fakultetsnämndens delegation av arbetet med uppföljning av de individuella studieplanerna fungerar. Vid ämnets årliga planeringsdagar diskuteras även frågor i anslutning till forskarutbildningen, även när de rör förhållanden i forskarskolornas verksamhet.

Hur verkar lärosätet för att doktoranden genomför utbildningen inom planerad studietid?

Det är framför allt via de årliga uppföljningarna av ISP:arna och vid handledningstillfällena som det är möjligt att agera för att doktoranden genomför utbildningen inom doktorandanställningens tidsram. Det är inte alltid det lyckas och det är ett utvecklingsområde för ämnet, där vi behöver bli ännu bättre på att planera avhandlingsarbetet och i god tid fånga upp de enskilda doktorandernas eventuella problem. Även om det är få som blir klara inom planerad studietid, blir i princip alla doktorander klara inom ett år efter den planerade studietidens utgång. Studier av genomströmningen har genomförts på fakultetsnivå tidigare, men under 2017 och 2018 genomförde fakulteten en mer genomgripande studie av genomströmningen i de olika ämnena sedan 1998, med särskilt fokus på perioden efter 1998, då förändringar i kraven på finansiering av forskarutbildning genomfördes.

Litteraturvetenskap var ett av de ämnen där genomströmningen var högst under den senare perioden. Forskningssamordnaren skriver i sin rapport: ”Sedan 1999 är genomströmningen inom forskarutbildningen i litteraturvetenskap närmast 100-procentig. Av antagna före 2012 (och som således har haft minst 6 kalenderår på sig att bli färdiga), har 13 av 14 disputerat och tagit ut sin examen. En doktorand har gjort avbrott. Av antagna 2012 och senare har fyra personer fortfarande doktorandtjänst (två har haft avbrott för föräldraledighet) och en har nyligen avslutat sin anställning utan att ännu disputerat. Sett till tiden som doktoranderna tagit på sig är det få som blir klara inom ramen för anställningen. 10 av de 13 som antogs efter 1998 och som disputerat (den förste 2003) använde dock mindre än ett år utöver den stipulerade tiden, räknat utifrån ackumulerad aktivitet. Två personer använde mindre än den stipulerade tiden.”

Avslutningsvis fungerar uppföljningen av utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination väl. Det är framför allt den årliga uppföljningen av de individuella studieplanerna som är viktig när det gäller att tillgodose vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkra kvalitetsutvecklingen. Trots en god genomströmning inom ämnet är det viktigt att utveckla arbetet för att se till att doktoranderna blir klara med sina avhandlingar inom den stipulerade tidsramen.

Doktorandperspektiv

Bedömningsgrunder:

Doktoranden ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Utbildningen säkerställer en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för doktoranden.

Doktorander sitter med i universitetets samtliga råd som bereder frågor rörande forskarutbildningen. Vid institutionen sitter även en doktorandrepresentant utsedd av doktorandrådet med i Forskarrådet. Vid mötena tas frågor upp som rör både forskning och forskarutbildning och doktoranderna har en egen punkt vid alla sammanträden. Vid sammanträdet i april 2018 behandlades till exempel det reviderade policydokumentet ”Riktlinjer för forskarutbildningen vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper”. Här har doktoranderna även möjlighet att komma med förslag på temat vid de forskningshalvdagar som äger rum vid institutionen en gång per termin. I mitten av maj 2018 ägde till exempel en forskningshalvdag rum med ett tema som föreslagits och delvis arrangerats av doktorander. Det pågår även en inventering av förslag bland doktoranderna initierad i Forskarrådet om innehållet i en tänkt ämnesöverskridande valfri forskarutbildningskurs vid institutionen. I juni i år har fakulteten inbjudit till ett forskningsinternat för att diskutera kommande forskningsinsatser och projektidéer dit även doktorander är välkomna.

Vid Arbetsplatsmötet som hålls en gång i månaden tas, förutom allmän information om verksamheten, ofta frågor som rör doktoranderna upp. Bland annat presenterades förra våren en enkät som doktorandrådet gjort och som behandlade doktorandernas arbetssituation med betoning på stress och sjukskrivningar. I mars/april 2018 presenterade fakultetens forskningssamordnare en undersökning om genomströmningen på forskarutbildningen både för fakulteten som helhet och för ämnena vid institutionen i synnerhet. Där framgick det bland annat att genomströmningen var hög för doktoranderna i litteraturvetenskap. Vid arbetsplatsmötet har doktoranderna dessutom en egen punkt för information och diskussion.

Minst en gång varje år ansvarar studierektorn för forskarutbildningen för enskilda samtal, då varje doktorand ges möjlighet att uttrycka synpunkter på utbildningen och sin allmänna arbetssituation. 2018 har detta samtal ersatts med medarbetarsamtal med prefekt och biträdande prefekt.

Doktoranderna inom ämnet litteraturvetenskap deltar även vid ämnets årliga planeringsdagar, de s.k. Mary Larsson-dagarna. Vid dessa planeringsdagar finns alltid en punkt som rör forskarutbildningen, då doktoranderna får information till exempel om de nationella doktorandkurser som hålls i NRFL:s regi och om andra aktiviteter som rör forskarutbildningen. Vid denna punkt diskuteras ofta även innehållet i de

forskarutbildningskurser som ges vid ämnet och hur dessa kan förändras. Även verksamheten i de olika forskarskolorna berör. Innehållet i högre seminarier behandlas vid planeringsdagarna och doktoranderna får tillfälle att presentera önskemål om både avhandlingsventileringar, seminarieteman och gästföreläsare. Vikten av de årliga planeringsdagarna förtjänar att framhållas. Doktoranderna deltar inte bara i de punkter som rör forskarutbildningen, utan är mycket aktiva i diskussioner om kursutveckling och pedagogiskt utvecklingsarbete inom grundutbildningen. Exempelvis var doktoranderna i hög grad delaktiga – både vad gäller innehåll och utformning – i framtagandet av det framgångsrika Programmet för litteraturvetenskap och kreativt skrivande, liksom i den efterföljande planeringen av olika kursmoment. Även om grundutbildningsfrågor inte direkt berör deras forskarutbildning har detta gjort dem till aktiva medarbetare i ämnets utvecklingsarbete.

Förutom planeringsdagarna förekommer regelbundna ämnesmöten minst en gång i månaden där även doktoranderna deltar. Vid ämnesmötena diskuteras bland annat kommande konferenser, nationella ämnesmöten, nationella doktorandkurser, högre seminarier förutom alla frågor som rör grundutbildningen.

Vid handledningstillfällena, där vanligen båda handledarna närvarar, behandlas kontinuerligt de kurser doktoranden läser. I samråd med handledarna planeras doktorandens behov av kurser, och hur de kan tillgodose behovet av kunskapsbredd och samtidigt bidra med kunskapsfördjupning i anslutning till avhandlingsarbetet, exempelvis via innehållet i de valfria kurser som ingår i studieplanen. Här diskuteras även det eventuella deltagandet i de nationella doktorandkurserna samt vilka konferenser som doktoranden bör delta i. Slutligen innebär inrättandet och den årliga uppföljningen av den individuella studieplanen ett tillfälle för doktoranderna att ta aktiv del i att utveckla utbildning och lärprocesser – till exempel vilka kurser som ska läsas, upplägget för avhandlingsskrivandet, konferensdeltagande och seminariedeltagande.

De obligatoriska kurserna utvärderas vid de årliga planeringsdagarna, men också i samband med examinationen av dessa. Även vid handledningstillfällena diskuteras synpunkter på innehållet i de obligatoriska kurserna. Vad gäller den verksamhet som humanistiska fakultetens forskarskola bedriver, genomförs kontinuerlig utvärdering genom protokollförda referensgruppsmöten. Doktorandernas synpunkter förs fram vid dessa möten genom en doktorandrepresentant. Vid Genusforskarskolan genomförs årliga så kallade utvecklingssamtal, där varje doktorand får möjlighet att tillsammans med forskarskolans koordinator och studierektor dryfta frågor om handledning, kurser och avhandlingsarbetets progression. Vid forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området sker årliga träffar där doktorander och handledare får tillfälle att diskutera och utvärdera kurser och seminarier i forskarskolans regi.

Doktorandperspektivet innebär att en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö säkerställs för doktoranderna.

Som anställda faller doktoranderna in i det allmänna kvalitetssäkringsarbetet för fysisk och psykosocial arbetsmiljö på universitetet och vid institutionen som arbetsplats. God fysisk arbetsmiljö säkerställs för doktoranderna (och övriga anställda) genom årliga utvärderingar och åtgärder (exempelvis installerande av höj- och sänkbara skrivbord, förbättrad ventilation etc). Interna undersökningar (medarbetarenkäter och en särskild enkätundersökning av doktorandföreningen HumDok) av den psykosociala arbetsmiljön vid lärosätet och fakulteten har de senaste åren pekat ut doktoranderna som en särskilt utsatt grupp, med relativt hög sjukfrånvaro och upplevd stress. Medarbetarundersökningen som genomfördes 2014 visade att doktorander var den grupp anställda som var minst nöjda med arbetssituationen. Umeå universitet har därför genomfört en pilotstudie som syftar till att utreda hur universitetet på bästa sätt kan stödja doktoranderna att fullfölja sin utbildning, men även att skapa bättre förutsättningar för en beredskap för arbetslivet efter examen. Medarbetarundersökningen 2018 visar också att doktorandernas arbetsmiljö har förbättrats.

Även vid den humanistiska fakulteten har åtgärder vidtagits som respons på indikationer att doktorandernas arbetsmiljö kan förbättras. Under perioden april-juni 2018 genomfördes en studie i samarbete med universitetets företagshälsovård, *Feelgood*, med doktorander, handledare och ledning för forskarutbildningen vid humanistisk fakultet. Syftet med studien var framåtsyftande med intentionen att ta fram underlag för fakultetsövergripande beslut som ytterligare kan förbättra arbetsmiljön för doktoranderna vid fakulteten.

Vid institutionen har studierektorn för forskarutbildningen årliga enskilda samtal med varje doktorand, förutom innevarande år då doktoranderna tillsammans med övriga anställda erbjuds medarbetarsamtal med prefekt och biträdande prefekt. Varje doktorand har dessutom 25 000 kr i årliga expensmedel som kan utnyttjas för konferensresor, anmälningsavgifter, bokinköp med mera. Närheten till Universitetsbiblioteket och dess utmärkta service måste också framhållas som viktig för den psykosociala miljön. Till detta kommer även stöd från *Feelgood*, där doktoranden kan få hjälp och stöd med allt ifrån kuratorer till råd beträffande arbetsergonomi. Som alla anställda får även doktoranderna ett subventionerat motionskort från universitetet. Humlab, den humanistiska fakultetens mötesplats för humaniora, kultur och informationsteknologi, erbjuder också kortkurser i handhavande av olika programvaror och tjänster som kan komma till användning i avhandlingsarbetet. De flesta doktorander är på plats i miljön, men om så undantagsvis inte skulle vara fallet vid någon period används Skype.

Vad gäller rutiner för handledarbyten följer institutionen Umeå universitets generella riktlinjer och regler för forskarutbildning. Det innebär att en doktorand alltid har rätt att byta handledare, oavsett skäl. Alternativt att ytterligare en bihandledare kan utses, om en av handlingsarbetet föranledd kompetensförstärkning behövs. I det senare fallet kan doktoranden diskutera sitt önskemål i samråd med sina handledare. I övriga fall ska doktoranden i första hand vända sig till studierektor för forskarutbildningen, i andra hand till prefekten. Därefter diskuteras antingen vid ämnesmötet eller vid forskarrådets möte vilka andra handledare som kan komma ifråga. I denna diskussion har doktoranden ett avgörande inflytande. När det blivit klart med en annan eller andra handledare ska doktorand, tidigare

handledare och tillträdande handledare tillsammans fylla i en blankett om handledarbyte. Denna sänds till prefektens beslutsmöte där det formella beslutet fattas.

Avslutningsvis kan man konstatera att doktoranderna är delaktiga, inte bara i forskarutbildningsämnet litteraturvetenskap, utan i ämnets verksamhet som helhet betraktad. Det hindrar inte att det gäller att vara uppmärksam på doktorandernas arbetssituation. Att vara doktorand, i synnerhet då tiden för doktorandtjänsten börjar löpa ut, kan upplevas som både kravfylld och stressig. Den känslan förstärks ofta av oro inför de framtida karriärmöjligheterna. Stödet till doktoranderna går att utveckla ytterligare och där inväntar vi bland annat resultaten från företagshälsovården *Feelgoods* undersökning och deras förslag på åtgärder.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar doktorandens beredskap att möta förändringar i arbetslivet, både inom och utanför akademien.

Allmänt sett innebär naturligtvis avhandlingsarbetet och försvaret av den färdiga avhandlingen vid disputationen, liksom deltagandet vid seminarier och konferenser/workshops/symposier/nätverksmöten inom och utom landet, att våra doktorander socialiseras in i forskarsamhället i vid bemärkelse.

Vad gäller karriärplanering, erbjuder Humanistiska fakultetens forskarskola kursen Karriärplanering och meritdokumentation (2,5 hp), i vilken alla doktorander vid humanistisk fakultet har möjlighet att delta. Kursen innehåller en orientering om karriärvägar inom högskolesektorn, hur såväl vetenskapliga som pedagogiska och andra meriter värderas och bedöms inom högskolan samt hur dessa kan dokumenteras och styrkas. Vid Genusforskarskolan genomförs även kontinuerligt, ofta i samband med de terminsvisa internaten, workshops med inriktning mot bland annat medieträning, publiceringsstrategier och råd och strategier vid ansökningar om extern forskningsfinansiering. Liknande inslag till exempel om hur man ska sätta ihop en CV ingår i kursen Forskningsprocessens delar inom ramen för forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området.

Vid institutionen arrangeras även årligen i samarbete med Enheten för externa relationer vid Umeå universitet olika seminarier som är öppna för både lärare/forskare och doktorander. I april 2018 anordnades ett seminarium med rubriken *one-page-proposal*, vilket gick ut på att två medarbetare vid Externa relationer/Grants office gav respons på projektidéer (på en sida) i syfte att utveckla dem till projektansökningar. I synnerhet för de doktorander som närmar sig disputation kan en sådan form vara matnyttig och det är något som är tänkt att återkomma regelbundet. I september kommer även medarbetare vid Externa relationer att ha ett seminarium vid institutionen under rubriken *Att beskriva samverkan* som ska behandla möjliga vägar för samverkan med arbetslivet.

Förmågan att planera, bedriva kvalificerade uppgifter och förhålla sig till tidsramar som är av betydelse för arbetslivet tränas kontinuerligt i samband med att lägga fram avsnitt för ventilering vid det högre seminariet liksom vid presentationer av forskningen vid konferenser/workshops/symposier. Även doktorandernas medverkan i våra antologier har övat förmågan att kommunicera sin forskning och att hålla deadlines. Från januari 2019 kommer litteraturvetenskap i Umeå att ta över redaktionen för *Tidskrift för litteraturvetenskap*. Då kommer doktoranderna även att involveras i redaktionsråd och annat.

Generellt sett inhämtas information genom att delta i olika nätverk inom och utanför lärosätet. Studierektorn för forskarutbildningen arbetar med informationshämtning och omvärldsbevakning som är relevant för utbildningens kvalitet nationellt och internationellt. Vid ämnesmöten och de årliga planeringsdagarna informeras och diskuteras kontinuerligt

frågor som rör förändringar i arbetslivet och utbildningens anpassning till dessa, liksom förändringar i forskningspolitiken. De olika nätverken är betydelsefulla för att diskutera frågor som är relevanta för utbildningens kvalitetssäkring och utveckling. Till exempel diskuteras sådana frågor vid det nationella rådet för forskarutbildning i litteraturvetenskaps årliga möten och återkopplas sedan till doktoranderna vid planeringsmöten och ämnesmöten. Genom att flera av ämnets doktorander har medverkat som skribenter i olika tidskrifter och tidningar kommer de också naturligt i kontakt med och får information om vad som händer i samhället och hur det i sin tur kan påverka utbildningens användbarhet för arbetslivet.

Hur universitetet tar tillvara alumnernas erfarenhet i utvecklingen av utbildningen och i vilken utsträckning doktoranderna ges möjlighet till institutionstjänstgöring eller dylikt i form av undervisning, administrativt arbete eller annat arbete.

Ämnet litteraturvetenskap har många kontakter med alumner i grundutbildningen, t.ex. undervisar en tidigare doktorand som driver ett bokförlag i kursen Litteratursociologi med förlagskunskap. Vid de programträffar som äger rum varje termin är det ibland alumner som håller gästföreläsningar och dit brukar även våra doktorander komma, exempelvis då arrangörerna av Umeås litteraturfestival, *Littfest*, presenterade sitt arbete. Ibland gästas naturligtvis även vårt högre seminarium av tidigare doktorander och i seminarierna kring arbetet med antologierna om Södergran och Tranströmer deltar tidigare doktorander.

Ämnets samtliga doktorander undervisar i de flesta av våra kurser inom grundutbildningen i vårt program Litteraturvetenskap och kreativt skrivande, i våra fristående kurser i Skapande svenska och i lärarutbildningens kurser i Svenska. Naturligtvis kompenseras undervisningen genom förlängning av doktorandtjänsten i motsvarande grad. Det bör dock tilläggas att detta av fackliga skäl kan komma att ändras om arbetsbrist skulle uppstå bland den tills vidareanställda personalen. Doktorandernas undervisning är värdefull både för att förankra deras avhandlingsarbete i en konkret undervisningspraktik, forskningsanknyta undervisningen och för att förbereda för ett kommande arbetsliv. Det är även värdefullt för våra studenter att möta doktoranderna. För att doktoranderna ska ges möjlighet till ytterligare kompetensutveckling vad gäller undervisning, uppmanas de att läsa de kurser som ges av Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL) på universitet. Doktoranden kan även få poäng för dessa kurser, vilket institutionen har fastställt i Riktlinjer för forskarutbildningen vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper (bifogas), samt i den allmänna kursplanen.

Samverkan genom interaktioner mellan akademien och olika slags privata eller offentliga aktörer i lärosätets omvärld.

Ämnet litteraturvetenskap har sedan flera år tillbaka utvecklade kontakter med den årligt återkommande litteraturfestivalen i Umeå, *Littfest*, där flera av lärarna har medverkat både som samtalsledare och med egna presentationer. Ämnet har även goda kontakter med de förlag som verkar i närområdet, bland annat H:ströms förlag, North Chapter och Atrium förlag, liksom med Bokcaféet Pilgatan som blivit en institution i hela landet när det gäller författarbesök. Vi har även goda kontakter med skolorna i närområdet, framför allt via VFU inom lärarutbildningen, och bland annat deltar en gymnasielärare från Liljaskolan i Vännäs kontinuerligt i den litteraturredidaktiska seminariemiljön, Didaktiska klubben. Flera av lärarna

och doktoranderna är dessutom medarbetare i lokalpress och andra medier, radio, nättidskrifter etc. som skribenter och kritiker och deltar ibland även i Norrländska litteratursällskapets tidskrift *Provins*. Genom åren har vi återkommande haft nära samarbeten med Länsbibliotek och Stadsbibliotek när det gäller olika fortbildningsdagar, offentliga föreläsningkvällar och kampanjer, till exempel deltog en av lärarna våren och hösten 2014 med ett dussintal föredrag i serien Umeåregionen läser. Dessa samarbeten har även betydelse för doktorandernas arbetsmiljö.

Avslutningsvis är det en stor fördel för doktorandernas arbetslivsanknytning och delaktighet i ämnets utveckling att de engageras i undervisningen inom grundutbildningen, liksom det faktum att de redan under sin doktorandtid får tillfälle att medverka i antologier och är aktiva som skribenter i tidskrifter, dagstidningar och andra medier. Nackdelen kan vara att koncentrationen på avhandlingsarbetet blir lidande. Det gäller för handledarna att vara uppmärksamma och agera om de misstänker att uppdragen vid sidan om avhandlingsarbetet riskerar att bli för många.